

На 01.10.2014 р. ІР ЖНАЕУ містить 616 документів. Репозитарій, як і більшість українських електронних архівів, наповнюється кириличними публікаціями: 606 документів – українською мовою, 9 – російською, 1 – англійською. Тематика статей відповідає профілю ВНЗ, а саме: економіка природокористування та екологічний менеджмент, загальна екологія та радіоекологія, зооекологія, ветеринарія, механізація, лісівництво, сільськогосподарська кооперація, аграрна політика та сільський розвиток, організація виробництва та агробізнесу тощо.

Таким чином, розвиток інституціонального репозитарію ЖНАЕУ як елементу регіональної системи бібліотечно-інформаційного обслуговування дозволить вільно отримувати користувачам об'єднання сільськогосподарських бібліотек Житомирської області достовірну, науково обґрунтовану і апробовану інформацію, що враховує національну та регіональну специфіку.

Список використаних джерел

1. Главчев М. І. Рух «Відкритого доступу» до світових ресурсів наукових спільнот / М. І. Главчев, Ю. М. Главчева // Сучасні педагогічні технології в освіті – НТУ : матеріали Міжнар. конф. – Х. : ХПИ, 2012. – С. 62–67.

2. Будапештська ініціатива «Відкритий доступ» [Електронний ресурс] / Budapest Open Access Initiative. – Режим доступу: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/read>. – Перевірено: 28.09.2014.

3. Берлінська Декларація про відкритий доступ до наукового і гуманітарного знання [Електронний ресурс] / Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. – Режим доступу: http://openaccess.mpg.de/67987/BerlinDeclaration_rus.pdf. – Перевірено: 28.09.2014.

МАСОВІ ЗАХОДИ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗКРИТТЯ ІНТЕГРОВАНОГО ГАЛУЗЕВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

С. В. Курій,

завідувач сектору соціокультурних комунікацій
Державної науково-педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського (м. Київ)

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Бібліотека) є координаційним та науково-методичним центром мережі освітянських бібліотек Національної академії педагогічних наук (НАПН) України та Міністерства освіти і науки (МОН) України. Здійснюючи роботу з бібліотеками мережі, вона є ініціатором формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) на базі ДНПБ України

ім. В. О. Сухомлинського, спрямованого на повноцінне інформаційне забезпечення інноваційного розвитку сучасної вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики.

За визначенням П. І. Рогової, «ІГР – це акумульовані вітчизняні та зарубіжні електронні ресурси з питань педагогіки, психології та освіти, спеціалізовані, персоніфіковані бази даних наукової інформації, до яких надаватиметься доступ користувачам завдяки відповідному програмному забезпеченню» [8, С. 16].

З огляду на вищезазначене, одним із завдань здійснюваної Бібліотекою науково-дослідної роботи «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» (наук. керівник – П. І. Рогова, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.) є популяризація ІГР як серед власних читачів, так і серед користувачів мережі освітянських книгозбірень, освітянської спільноти й суспільства загалом.

Питанням масової діяльності книгозбірень присвячено роботи сучасних українських і зарубіжних бібліотекознавців, зокрема: Л. В. Белякової [1], М. Я. Дворкіної [2], Н. Б. Захарової [4], М. П. Знішенка [5], Т. Х. Кіма [6], Г. К. Олзоевої [7], Н. Г. Солонської [9] та ін.

Здійснивши аналіз наукових праць, де досліджується масова робота книгозбірень, ми підтримуємо думку Г. К. Олзоевої, яка виокремила три головні функції такої діяльності бібліотек: інформаційну, освітню та культурну (культурно-просвітницьку), і додаткові: соціалізувальну, комунікативну, рекреаційну, дозвіллеву й компенсаторну [7, С. 18–19]. Усі вони мають раціональне обґрунтування та розкривають багатогранність масової роботи, тим самим підкреслюючи її вагомe значення для сучасних книгозбірень.

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є всеукраїнським інформаційним центром із психолого-педагогічних питань. Відповідно до її мети й завдань, масова діяльність названого закладу спрямовується на забезпечення освітніх, інформаційних, соціокультурних, естетичних і дозвіллевих потреб користувачів; на сприяння у формуванні успішного іміджу Бібліотеки в суспільстві як установи інформаційного типу найвищого рівня. Для цього колективом книгозбірни здійснюється широкомасштабна робота щодо формування інформаційних ресурсів і надання доступу до них. Так, упродовж 2011–2013 рр. її співробітники працювали над заснуванням ІГР шляхом створення власних та запозичених інформаційно-бібліографічних ресурсів як у традиційній, так й електронній формі. Відповідні дані розміщуються на порталі бібліотеки (<http://dnpb.gov.ua/>). Це, зокрема, навігатор в Інтернет, що має посилання на пошукові системи, сайти книгозбірень, електронні бібліотеки й видання, офіційні та правові веб-ресурси, реферати, сайти спонсорських і донорських організацій, повнотекстові документи іноземними мовами; електронний каталог бібліотеки, який містить сім баз даних: «Книги», «Періодика», «Рідкісні книги», «Бібліотечна справа», «Зведена база дисертацій з психолого-педагогічних питань», «Зведений каталог періодичних видань», котрі

створюються спільно з освітянськими книгозбірнями України. Через портал Бібліотеки надано доступ до інтегрованих ресурсів із актуальних психолого-педагогічних питань, а саме: до науково-педагогічної електронної бібліотеки, повнотекстової бази бібліографічної продукції ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; галузевої реферативної бази даних; аналітичної продукції; каталогу передплачуваних книгозбірнею періодичних і продовжуваних вітчизняних й іноземних видань; інформаційно-бібліографічних ресурсів «Видатні педагоги України та світу», «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці та книгознавці України та світу» і «Педагоги-новатори України»; бази бібліографічної продукції мережі освітянських бібліотек України; наукової періодики й збірників наукових праць України з питань педагогіки й психології, розроблених фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського тощо. На сайті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського для її користувачів діють такі онлайн послуги: віртуальна довідка, електронна доставка документів, замовлення книг через електронний каталог на бронеполіцію тощо.

Найбільш ефективними формами масової діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо надання інформації користувачам про ІГР і його популяризації впродовж 2010–2013 рр. були такі: книжкові виставки, презентації книг, педагогічні читання, педагогічні ради, засідання круглих столів, наукові сесії історико-педагогічних студій, студії молодого науковця й екскурсії. Їх організація є комплексною та передбачає підготовку книжкової виставки, її бібліографічний огляд, презентацію інформаційних ресурсів і сервісних послуг книгозбірні. Крім того, не варто забувати про використання мультимедійного супроводу, відео- й аудіоматеріалів під час проведення таких заходів.

Щорічно до Дня науки в Бібліотеці організовуються круглі столи з актуальних тем педагогіки, психології та освіти, наприклад: «Теоретичні, науково-методичні засади навчання і виховання учнів сучасної початкової школи» (2010), «Сучасні проблеми професійної орієнтації учнівської молоді в умовах ринкової економіки» (2011), «Від фізичної культури молоді до здорової нації» (2012) і «Гармонійний розвиток дітей як творчих особистостей через синтез мистецтв і наук» (2013). В них беруть участь фахівці інститутів НАПН України, зокрема Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Інституту обдарованої дитини, Університету менеджменту освіти, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, і діяльність представників Національного олімпійського комітету України та ін. Під час цих заходів визначено шляхи подальшого співробітництва з ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо створення на її базі й подальшого вдосконалення ІГР, забезпечення доступу користувачам до нього незалежно від місця перебування.

Для педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського систематично організовує *педагогічні ради*, на яких протягом 2010–2013 рр. висвітлено актуальні теми: «Розвиток педагогічної майстерності вчителів. Шляхи формування індивідуального стилю педагогічної діяльності» (2010), «Організаційна культура гімназії»

(2011), «Підвищення ефективності традиційного уроку» (2011), «Захист прав дитини – один із пріоритетів державної політики» (2012), «Робота з обдарованими та здібними учнями» (2012), «Організація діяльності педагогічного колективу, спрямована на розвиток індивідуальних розумових і фізичних творчих здібностей, обдарованості й таланту гімназистів: проблеми, завдання, пошук» (2013) та ін. Під час проведення педагогічних рад фахівці бібліотеки презентували сформований книгозбірнею ІГР із питань педагогіки, психології та освіти й демонстрували доступ до нього.

Упродовж 2010–2013 рр. у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського проведено *педагогічні читання*, а саме: до 100-річчя від дня народження відомого українського та канадського педагога, письменника й громадського діяча І. Д. Боднарчука; VII Міжнародні мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Рудницької; педагогічні читання «Творча реалізація ідей Софії Русової в сучасній педагогічній практиці», «Педагогічна спадщина С. Русової і сучасна освіта», «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського у навчанні і вихованні дітей дошкільного віку» та ін. Читання сприяли колективному вивченню та обговоренню актуальних науково-практичних проблем, ознайомленню освітянської громади з новими інформаційними технологіями й електронними ресурсами, підготовленими фахівцями книгозбірні, що дають їм можливість ефективно вирішувати завдання щодо підвищення якості освіти й її доступності.

Упродовж цих років ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського бере активну участь у Міжнародних і Всеукраїнських педагогічних читаннях «В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю». У їх межах співробітники книгозбірні організовують *Бібліотечні секції*, де ознайомлюють бібліотечних працівників й освітянську спільноту зі своїми науковими напрацюваннями, розкривають можливості бібліотечно-інформаційних технологій книгозбірні.

Бібліотека приділяє належну увагу організації *презентацій книг*, що є однією з традиційних форм масової діяльності культурно-просвітницького характеру. За визначений період було проведено 12 презентацій, де присутні мали нагоду поспілкуватися з сучасними провідними науковцями-освітянами й педагогами, унікальну можливість ознайомитися з багатогранним проявом їхніх не тільки педагогічних, а й поетичних талантів, отримати найбільш повні відомості про інформаційні ресурси ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Поряд із використанням традиційних форм масової роботи велися пошуки нових. Заслужують на увагу такі сучасні форми масових заходів, як: історико-педагогічні студії, студії молодого науковця, майстер-класи, організація яких сприяла інформуванню про ІГР і популяризації унікального фонду Бібліотеки серед викладачів та студентів ВНЗ м. Києва. Так, 2011 року фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського разом із викладачами й студентами кафедри педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка провели *наукову сесію історико-педагогічних студій* на тему: «Внесок Наталії та Тимофії Лубенців у розвиток дошкільного виховання».

В 2012 році було запроваджено *студії молодого науковця* для аспірантів Інституту педагогіки НАПН України, що сприяли підвищенню рівня

інформаційної культури молодих науковців завдяки розкриттю й популяризації фонду Бібліотеки, її інформаційних можливостей і сервісних послуг, напрацюванню в аспірантів навичок пошуку інформації для написання наукових робіт.

Ефективними в роботі щодо популяризації наукових знань та ознайомлення користувачів з ІГР у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського були й залишаються *книжкові виставки*. Так, фахівці Бібліотеки впродовж 2010–2013 рр. організували 253 книжкові виставки. Зокрема, серед тих, що постійно діють, було проведено 121 тематичну, 75 персональних книжкових виставок і 57 із серії «Ювіляри НАПН України».

Популяризації діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського серед широкого кола освітян, учнів і студентів, пересічних громадян сприяла щорічна *участь в Міжнародних і Всеукраїнських виставках* «Сучасні навчальні заклади», «Сучасна освіта в Україні», виставці-презентації «Інноватика в сучасній освіті України» тощо. Біля виїзних книжкових виставок чергують фахівці Бібліотеки, котрі надають професійні консультації щодо її роботи, послуг, ресурсів та друкованої продукції.

Треба зазначити, що особливий попит мають тематичні *екскурсії*: про фонд раритетних і цінних видань, інформаційно-пошукову систему книгозбірні, зокрема про ІГР як інструмент пошуку інформації користувачами для написання наукових робіт.

Поширення досвіду Бібліотеки, популяризація її доробку й інформаційних ресурсів відбувається також шляхом *висвітлення подій у ЗМІ та мережі Інтернет*. Зокрема, відповідна інформація друкується в педагогічній пресі: «Педагогічній газеті», газетах «Освіта», «Культура і життя», журналах «Рідна школа» і «Мистецтво та освіта», бібліотекознавчих фахових виданнях. Оперативний матеріал про важливі бібліотечні події й заходи подається на головній сторінці порталу цієї установи (<http://dnpb.gov.ua/>) і в соціальних мережах: «Однокласники», «В Контакте», Facebook, стрічці новин (RSS).

Приведений аналіз масової роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, зокрема культурно-просвітницького напрямку, переконує, що цю роботу спрямовано на максимально об'єктивне оприлюднення діяльності Бібліотеки, її ресурсів, зокрема ІГР, поширення нових знань та актуальної інформації серед освітянської спільноти й прискорює процес утвердження сучасної ролі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в культурно-інформаційному розвитку суспільства, на виконання Бібліотекою культурно-просвітницької функції на рівні вимог сучасності.

Список використаних джерел

1. *Беляков Л. В.* Массовая работа библиотеки : учеб. пособ. для студ.-заочников, масс. и науч. б-к, ин-тов культуры / Л. В. Беляков. – М. : МГИК, 1973. – 160 с.
2. *Дворкина М. Я.* Библиотечное обслуживание как система : учеб. пособ. / М. Я. Дворкина. – М. : Изд-во МГИК, 1992. – 136 с.

3. Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»: Закон України від 21 трав. 2009 р. № 1388-VI // Бібл. планета. – 2009. – № 3. – С. 4–5.

4. *Захарова Н.* Культурно-просвітницька функція національної бібліотеки в умовах державотворення (з досвіду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) / Н. Захарова // Бібл. вісн. – 2010. – № 4. – С. 49–54. – Бібліогр.: 19 назв.

5. *Зніщенко М.* Бібліотеки як осередки культурно-просвітницької роботи в діяльності «Киевского Общества Грамотности» (1882–1908) / М. Зніщенко // Вісн. кн. палати. – 1997. – № 11. – С. 31–35; № 12. – С. 26–30.

6. *Ким Т. Х.* Традиции и обновление массовой работы / Ким Т. Х. // Мир б-к сегодня. – 1997. – № 1. – С. 29–41.

7. *Олзоева Г. К.* Массовая работа библиотек: учеб.-метод. пособ. / Г. К. Олзоева. – М.: «ЛИБЕРИЯ-БИБИНФОРМ», 2006. – 120 с. – (Библиотекарь и время. XXI век; № 43).

8. *Рогова П. І.* Інформаційний простір держави та його розбудова освітянськими бібліотеками: стан та перспективи [Електронний ресурс] / Рогова П. І. // Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України: зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; [редкол.: П. І. Рогова (голова), Л. М. Заліток (заст. голови) та ін.]. – Електрон. текст. дані. – К., 2012. – С. 16. – Режим доступу: <http://dnrb.gov.ua/datas/upload/files/807830330.pdf>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.03.13.

9. *Солонська Н. Г.* Імідж і культурно-просвітницька діяльність сучасної бібліотеки [Електронний ресурс] / Н. Г. Солонська. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/1111sol.pdf>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 15.03.13.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ У ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОМУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АГРАРНОЇ ОСВІТИ Й НАУКИ: З ДОСВІДУ РОБОТИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ СУМСЬКОГО НАУ

Г. І. Комликова,
директор наукової бібліотеки
Сумського національного
аграного університету (м. Суми)

Сьогодні ми є свідками й співтворцями чергової інформаційної революції. Кожна з попередніх революцій, а це – винахід писемності, друкарства, радіо й телебачення, електронно-обчислювальних машин, впливала на способи оброблення й використання інформації та сприяла кардинальній зміні суспільних відносин. Сучасне суспільство знаходиться на етапі формування й розвитку транскордонних глобальних інформаційно-телекомунікаційних мереж, що охоплюють всі континенти й одночасно впливають як на кожну людину, так і на суспільство в цілому [1]. Однією з відмінних рис цих мереж є надання вільного доступу до інформації.